

Галина ЛОКАРЕВА,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри акторської майстерності
Запорізького національного університету,
Запоріжжя, Україна
lokareva.g@gmail.com*

Galina LOKARIEVA,

*doctor of pedagogical Sciences, Professor,
head of the Department of Acting
Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine
lokareva.g@gmail.com*

ТЕРАПЕВТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА: ДРАМОТЕРАПІЯ

THERAPEUTIC POTENTIAL OF THEATER ART: DRAMATHERAPY

Аксіомним є твердження про те, що мистецтво певним чином впливає на психіку людини. Це може бути як позитивний, добродійний, так і негативний вплив. Даний феномен використовувався людьми з давніх-давен: у релігії, військових діях, медицині, сфері дозвілля тощо. Твір мистецтва несе інформацію, яка є результатом відбиття чуттєвого стану особистості та використовується як інструмент впливу. Це так званий психоенергетичний тип художньо-естетичної інформації твору. У науковій літературі має місце поняття «художня енергія».

Мистецтво несе певну енергетику, характер якої ще мало досліджений, вплив на людину здійснюється на психофізіологічному рівні і рівні біоелектричних струмів. Якщо розглядати людину і твір мистецтва як відкриті системи (відкрита система – система, що має можливість передавати чи приймати інформацію), то вони мають такі загальні характеристики як ритм, колір, звук. Ритм є основою біологічного існування людини, і як тільки порушується ритм життя серця, починаються проблеми на фізичному рівні (з'являються різного роду захворювання). Поняття ритму пов'язане зі способом життя людини, з так званими біоритмами, порушення яких призводить до безсоння, млявості, зниження працездатності тощо. У мистецтві ритм є засобом художньої виразності, що детермінує зміст художньої думки і в літературі, зокрема в поезії, і в музиці, і в образотворчому та театральному мистецтві.

Колір і звук, їх сприйняття людиною, визначають можливість її орієнтації в навколишньому світі, а також її дії та поведінку. Те саме можна сказати про форму. Розташовані в певній системі, яку складає твір мистецтва, художні виразні засоби впливають на емоційно-почуттєву сферу людини, яка надає руху інтелектуальній та фізіологічній сферам. Емоції – це свого роду енергія, тому носіями інформації про характер цієї енергетики є знакові системи і символи мистецтва.

Художнім знаком може бути слово, колір, звук. Слово у своєму ритмічному оформленні (те ж можна сказати і про звук) використовувалося з давніх-давен в усній народній творчості, до якої лінгвісти відносять заговори, молитви,

народні ритуали (пісні, танці, костюми) тощо, де підібрані такі знакові сполучення, які подають інформацію, що впливає на психологічну систему людини і спричиняє певний результат: емоційний, поведінковий і навіть фізіологічний.

Сприйняття і переробка інформації про енергетику позитивного характеру, що закладена у творі мистецтва, сприяє компенсаторним можливостям організму людини. Легалізація, визнання існування психоенергетичної інформації творів мистецтва виражається у появі такого напрямку мистецтва, як езотеричне мистецтво, в якому виражається внутрішнє, таємне, приховане, призначене винятково для посвячених.

Таким чином, психоенергетичний тип інформації твору несе повідомлення про енергетику (негативну або позитивну), яка міститься в ньому і впливає на людину [5].

Компонентами її змісту є: інформація про енергію, яка впливає на фізіологію, на свідомість, на емоції і почуття (психологічні стани). Отже, простежується взаємозв'язок психоенергетичної інформації твору з психологічною, емоційною, художньою і естетичною. Останній тип в єдності з розглянутим різновидом інформації підсилює катарсисний (очищувально-терапевтичний) ефект твору. Безумовно, ступінь впливу і сприйняття психоенергетичної інформації залежить від індивідуальних особливостей суб'єкта сприйняття, а саме - його сприйнятливості, чуттєвості, художньо-естетичної освіченості і досвіду [5].

В якості корекційного інструменту, ми вбачаємо використання художньо-естетичної інформації театрального мистецтва. У розвинених державах Заходу, поряд з такими професіями як музикотерапевт, арт-терапевт вже давно функціонує і професія драмотерапевта, а відповідно і драмотерапія як соціально-корекційна форма. В умовах України вона також використовується, як певна соціально-педагогічна технологія: застосовується у соціально-корекційній та соціально-реабілітаційній роботі соціального педагога, психолога, арттерапевта, які працюють з цією технологією та виконують функцію драмотерапевта, бо такого фаху у нашій державі не існує.

Занурення людини у інформаційний потік драматичної дії дозволить фахівцю, з одного боку, виявити причини проблем людини, викрити корені соціально-психологічного дискомфорту, який вона відчуває, з другого – дає можливість протагоністу самому розібратися у драматичній дії, у тому, що ж з нею відбувається, чому її не розуміють, що робить не так, чому поведінка сприймається іншими як негативна. Отже, мета драмотерапії, як відзначає Ди Гримшо, полягає в тому, щоб дати можливість людині зібрати розкидані шматочки самої себе, дати їй місце і час, щоб вона змогла вивчити та змінити їх; тобто дозволити їй зробити те, що необхідно зробити, щоб вилікуватися самій [3].

Сам драматичний процес – це складний, етапний процес. Проходячи ці етапи, реципієнт виконує складну і важку внутрішню роботу. Вибір ролі, прийняття її, виконання через дію, рухи, вербалізацію, сприяє розвитку його як особистості, вмінню розуміти інших, розуміти, чому хтось поводить себе в такий спосіб, а не інакше. Безумовно, соціальний педагог чи психолог, як драмотерапевт, повинен мати відповідну підготовку, що забезпечувала б отримання ефективного результату. Драмотерапія може проводитися і з дорослими, і з дітьми. Такий

досвід вже існує. Як позначає М.Андерсен-Уоррен, терапевтичний театр, це не аматорська театральна група. Робота у таких групах відбувається поза стандартним планом такого роду діяльності. Структура драми дозволяє учасникам вільно „включатися” і „виключатися” з дії. Група сама працює над створення вистави, над конфліктом, цілісністю, добром і злом, розв’язкою [1].

Враховуючи те, що театральне мистецтво - це синтетичний вид мистецтва, багатий на інформаційне різноманіття тих видів мистецтва, що його складають (літературне, музичне, образотворче), ця єдність посилює сугестивний ефект при коректному і правильному (цілеспрямованому) впливі на особистість.

Використання даного інструменту може бути двоплановим: як сприйняття (на рівні співтворчості), у процесі якого здійснюється активізація емоційної й інтелектуальної сфери особистості, відбувається явний прояв аперцепції, актуалізуються емпатичні здатності. Іншим варіантом використання театального мистецтва в корекційній роботі є введення реципієнта в активну творчу діяльність, у процесі якої в нього через “входження” в усі інформаційні потоки, що несе театральна п’єса, сублимуються проблеми з області підсвідомості в продукт творчої діяльності. Прийняття інших, часто незвичних соціальних ролей, програвання життєвих ситуацій, у яких особистість могла б перебувати (бажаних або небажаних) знімає емоційну та інтелектуальну напруженість, що, власне, і дає корекційний результат.

Введення реципієнта в активну творчу діяльність через використання художньо-естетичної інформації театального мистецтва бачиться нам у декількох напрямках:

- безпосередня участь реципієнта у сценічній дії, запропонованої художнім текстом;
- театралізація заданої теми;
- спонтанне виконання драматичної дії як психодрами.

Перший напрям спрямований на ідентифікацію реципієнта з художнім образом, що коригує його модель соціальної поведінки, змінює ставлення до своїх соціальних ролей, допомагає розвитку емпатійних каналів.

Другий напрям, поряд з вирішенням завдань попереднього, спрямований на розвиток творчої уяви, фантазії, кмітливості, більшої розкутості.

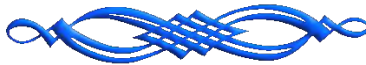
Третій напрям – це спонтанна драматична імпровізація, що спрямована на розкриття особистісних проблем людини, безплідних фантазій, які заважають їй комфортно відчувати себе у соціумі.

Отже, завдяки психодрамі формуються нові установки на сприйняття певної соціальної ситуації, моделі та стилі міжособистісного спілкування, надається можливість глибинного самодослідження. „Інтенсивність переживань посилюється шляхом використання психодраматичних прийомів, які полегшують вираження почуттів” [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андерсен-Уоррен М. Терапевтический театр // Драматерапия: Пер. с англ. А.Науменко. Москва: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. С.118-138.
2. Brazier Y. (2016) Drama therapy: unlocking the door to change. Medical News Today, 30 March (<http://www.medicalnewstoday.com/articles/308452.php>). Посилання: (www.umj.com.ua/uk/novyna-94719-dramaterapiya-eshhe-odin-put-k-nalazhivaniyu-kontakta-s-soboj-i-mirom)

3. Гримшо Д. Драматерапія с детьми в образовательном отделении: Чем больше смотришь, тем больше видишь // Драматерапія: Пер.с англ. Москва: ЭКСМО-Пресс, 2002. С.69 – 93
4. Локарева Г.В. Театральне мистецтво як засіб досягнення позитивних результатів у процесі реабілітації хворих: теоретичний та практичний аспекти / Г.В. Локарева, Н.В. Стадніченко // Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки. - 2009, № 1. – С. 95 – 100.
5. Локарева Г.В. Функціональні можливості художньо-естетичної інформації твору мистецтва. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (14-15 квітня 2016 року, м. Київ)*. Київ: Київ. ун –т. ім. Б.Грінченка. С.226-234.

Роман НАБОКОВ,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури,
Харків, Україна
nabokoff@gmail.com

Roman NABOKOV,
PhD in Art Studies,
Associate Professor of the Department of Directing
Kharkiv State Academy of Culture,
Kharkiv, Ukraine
nabokoff@gmail.com

АРТПРОЄКТ У СЦЕНІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

ART PROJECT IN PERFORMING ARTS

Постановка проблеми. Артпроект є відносно новим видом творчого продукту у сценічному мистецтві. Він передбачає реалізацію художніх ідей та творчого задуму, які повинні відповідати культурним вимогам потенційних споживачів та відображати прогресивні процеси сучасного суспільства, тому сценічні артпроекти є актуальним мистецьким явищем для нового постмодерністичного соціуму. Однак спеціалізовані мистецтвознавчі та культурологічні вітчизняні дослідження вповні не розкривають феномену артпроекту як динамічної форми розвитку видовищної культури. Незважаючи на світові мистецькі тенденції, соціокультурні артпрактики, сценічний артпроект є недостатньо сформованим і популяризованим явищем в українському культурному просторі, що зумовлено відсутністю належного теоретичного та практичного підґрунтя. Зважаючи на ці фактори, метою нашої наукової розвідки є спроба розглянути поняття «артпроект», проаналізувати його специфічні особливості та надати класифікацію основних синтезованих форм артпроектів у структурі сучасного сценічного мистецтва. Тому, на нашу